

۵, ۴, ۳

روشنی پژوهش مقدماتی

تألیف:

دکتر حسن دانائی فرد

عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس

دکتر سید یعقوب حسینی

عضو هیئت علمی دانشگاه خلیج فارس

شیما میروایی

سرشناسه	: دانائی فرد، حسن، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: روش پژوهش مقدماتی / تألیف حسن دانائی فرد، سید یعقوب حسینی، شیما میرزایی.
مشخصات نشر	: تهران: صفار، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۲۶۴ ص: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: 978-964-388-397-3
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: تحقیق -- روش شناسی -- راهنمای آموزشی (عالی)
شناسه افزوده	: حسینی، سید یعقوب، ۱۳۴۹ -
شناسه افزوده	: میرزایی، شیما
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۲ ۵۵/۹۵۲ QA۱۸۰
رده بندی دیوید	: ۰۰۱/۴۲
شماره کتاب شناسی ملی	: ۳۲۰۶۷۴۴

فهرست نویسی پیش از انتشار: انتشارات صفار

۳۰۰۰۵۳۵۱

نام کتاب	: روش پژوهش مقدماتی
مؤلفان	: دکتر حسن دانائی فرد، دکتر سید یعقوب حسینی، شیما میرزایی
ویراستار	: سید حسین کاظمی
طرح جلد	: فرهاد کمالی
حروفچینی	: معرفت
لیتوگرافی	: گنج شایگان ① ۵۵۴۰۲۱۸۴
چاپخانه	: گنج شایگان ② ۵۵۴۰۳۴۷۸
شمارگان	: ۱۱۰۰ نسخه
نوبت چاپ	: دوم - تابستان ۱۳۹۵
قیمت	: ۱۵۰۰۰ ریال
ناشر	: انتشارات صفار
مرکز پخش	: خیابان انقلاب - روبروی دبیرخانه دانشگاه تهران - بازارچه کتاب - طبقه هفتم تلفن: ۷۰۹۹۲
	: انتشارات اشراقی ① ۶۶۴۰۸۴۸۷
	: خیابان انقلاب - روبروی دبیرخانه دانشگاه تهران - بازارچه کتاب - طبقه زیرین
	: پخش کتاب بینش ① ۶۶۴۹۶۲۹۹
	: کتابفروشی مرادیان ① ۶۶۴۱۵۳۱۰
	: کتابفروشی صفا ② ۶۶۹۷۸۸۴۶

www.saffarpublishing.ir

www.Eshraghi.ir

Email: saffar_publishing@yahoo.com

شابک : ۳-۳۹۷-۳۸۸-۹۶۴-۹۷۸

ISBN 978-964-388-397-3

این اثر، مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هرکس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر، یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

مدیریت واحد تولید انتشارات صفار: ۰۹۱۲-۱۰۷۳۰۰۳

فهرست مطالب

۱	فصل اول: فرایند انجام پژوهش
۳	مقدمه
۴	روش و پژوهش علمی
۵	زایش و آزمایش نظریه‌ها در علم
۶	تعریف پژوهش و فرایند انجام آن
۷	اهداف پژوهش
۸	انگیزه انجام پژوهش
۸	اهمیت پژوهش
۹	هرم پژوهش
۱۳	فرایند انجام پژوهش
۲۱	معیارهای ارزیابی پژوهش خوب
۲۴	خلاصه فصل
۲۵	فصل دوم: شناسایی مسئله پژوهش
۲۷	مقدمه
۲۹	شناسایی اولیه یک مسئله پژوهشی
۳۱	تعیین محدوده و قلمروی پژوهش
۳۴	نگارش عنوان پژوهش
۳۴	چگونگی شکل‌گیری نفاق سازمانی تبیین‌کننده رفتار جو سازمانی
۳۵	نگارش بیانیه مسئله پژوهش
۳۷	طرح یک مثال
۴۲	خلاصه فصل
۴۳	فصل سوم: پیشینه کاوی پژوهش
۴۵	مقدمه
۴۶	چستی پیشینه کاوی پژوهش
۴۹	ضرورت انجام پیشینه کاوی پژوهش
۵۳	فرایند انجام پیشینه کاوی پژوهش
۵۵	گام نخست: یافتن کلیدواژه‌ها
۵۶	گام دوم: گردآوری پیشینه نظری پژوهش
۶۵	گام سوم: انتخاب پژوهش‌های مناسب
۷۱	گام چهارم: مطالعه پژوهش‌های منتخب و تحلیل پژوهش‌ها
۷۴	گام پنجم: ساخت مدل مفهومی پژوهش
۸۱	گام ششم: طرح‌ریزی نگارش
۸۴	گام هفتم: نگارش بخش پیشینه کاوی پژوهش
۸۸	پیشینه کاوی پژوهش در پژوهش‌های کمی و کیفی
۹۲	خلاصه فصل

۹۳	فصل چهارم: نگارش پیشنهادیه پژوهشی
۹۵	مقدمه
۹۵	پیشنهادیه پژوهشی
۹۶	ضرورت نگارش پیشنهادیه پژوهشی
۹۷	پیش‌نیازهای نگارش یک پیشنهادیه پژوهشی
۹۸	طرح پژوهش
۱۰۱	متغیرهای پژوهش
۱۰۵	فرضیه‌های پژوهش
۱۰۸	جامعه آماری و نمونه آماری
۱۱۷	انواع پیشنهادیه‌های پژوهشی
۱۲۰	پیشنهادیه‌ای داخلی
۱۲۰	پیشنهادیه‌های بیرونی
۱۲۱	اجزاء یک پیشنهادیه پژوهشی
۱۲۱	چکیده پیشنهادیه پژوهشی
۱۲۲	بیانیه مسئله
۱۲۲	اهداف پژوهش
۱۲۳	اهمیت و ضرورت انجام پژوهش
۱۲۳	پیشینه‌کاوی پژوهش
۱۲۴	مدل مفهومی پژوهش
۱۲۴	روش‌شناسی پژوهش
۱۲۵	صلاحیت‌های پژوهشگران
۱۲۶	بودجه‌بندی پژوهش
۱۲۸	زمان‌بندی پژوهش
۱۲۹	تجهیزات و منابع ویژه برای تکمیل پروژه
۱۳۰	سازماندهی تیم پژوهش
۱۳۰	اثربخشی
۱۳۰	ضمایم و پیوست‌ها
۱۳۱	خلاصه فصل
۱۳۳	فصل پنجم: گردآوری داده‌های پژوهش
۱۳۵	مقدمه
۱۳۶	روش‌های گردآوری داده‌ها
۱۴۶	فرایند گردآوری داده‌ها
۱۴۶	تعیین داده‌های مورد نیاز
۱۴۷	تعیین ابزار
۱۴۸	تدوین ابزار
۱۵۰	گرفتن مجوزهای لازم برای گردآوری داده‌ها
۱۵۱	توزیع و گردآوری داده‌ها
۱۵۱	پس از گردآوری داده‌ها
۱۵۲	استنباط‌های رایج در تدوین پرسش‌نامه
۱۵۴	خلاصه فصل

فصل ششم: آماده‌سازی داده‌ها پیش از تحلیل ۱۵۵

۱۵۷	مقدمه
۱۵۸	ورود داده‌ها به رایانه
۱۶۰	تبدیل پرسش‌ها به متغیر
۱۶۳	بررسی سلامت داده‌ها پیش از انجام تحلیل
۱۶۳	بررسی و مدیریت داده‌های گمشده
۱۶۵	روش‌های مواجهه با داده‌های گمشده
۱۶۶	جایگزینی ساده و چندگانه در نرم‌افزار SPSS
۱۷۵	بررسی و مدیریت داده‌های پرت
۱۸۲	بررسی نرمال بودن داده‌ها
۱۸۷	روایی و پایایی ابزار اندازه‌گیری پژوهش
۱۸۸	روایی
۱۸۹	روایی منطقی
۱۹۱	روایی معیار (ملاک)
۱۹۲	روایی زره
۱۹۳	اندازه‌گیری روایی زره
۲۰۰	پایایی
۲۰۴	رابطه بین پایایی و روایی
۲۰۶	خلاصه فصل

فصل هفتم: تحلیل داده‌ها ۲۰۷

۲۰۹	مقدمه
۲۱۰	توصیف متغیرها
۲۱۰	آشنایی با آماره‌های توصیفی
۲۱۱	توصیف هندسی داده‌ها
۲۲۰	آزمون فرضیه‌ها
۲۲۰	انواع آزمون‌های آماری
۲۲۱	چگونگی انتخاب یک آزمون آماری
۲۲۲	آزمون‌های آماری مناسب برای فرضیه‌های توصیفی
۲۲۳	آزمون‌های آماری مناسب برای فرضیه‌های تفاوتی
۲۲۳	آزمون‌های آماری مناسب برای فرضیه‌های رابطی
۲۲۶	آزمون‌های آماری مناسب برای فرضیه‌های علی
۲۲۶	آزمون مدل
۲۲۷	مدل رگرسیونی
۲۲۸	مدل تحلیل مسیر
۲۲۹	مدل‌سازی معادلات ساختاری
۲۳۱	خلاصه فصل

فصل هشتم: نگارش گزارش پژوهش ۲۳۳

۲۳۵	مقدمه
۲۳۵	نگارش پژوهش و انواع آن

۲۳۷	پیشنهاده پژوهش
۲۳۸	گزارش پیشرفت اجرای پژوهش
۲۳۸	گزارش نهایی پژوهش در قالب پایان نامه
۲۳۹	صفحه عنوان
۲۳۹	تقدیم
۲۳۹	تشکر و قدردانی
۲۳۹	چکیده
۲۴۰	فهرست مطالب
۲۴۰	فهرست شکل ها و نمودارها
۲۴۰	فهرست جدول ها
۲۴۰	فصل اول کلیات پژوهش
۲۴۱	فصل دوم: مبانی نظری پژوهش
۲۴۱	فصل سوم: روش شناسی پژوهش
۲۴۲	فصل چهارم: تحلیل داده ها
۲۴۲	فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادها
۲۴۳	اثرشناسی (مآخذ)
۲۴۳	پیوست ها
۲۴۳	گزارش یافته های پژوهش در قالب یک مقاله
۲۴۵	گزارش و ارائه یافته های پژوهش در یک همایش علمی
۲۴۵	ارائه حضوری در همایش
۲۴۶	ارائه مقاله به صورت پوستر
۲۴۶	خلاصه فصل
۲۴۷	مآخذ

فهرست جدول‌ها

۳۷	جدول ۱-۲: مرحله نخست فرایند شناسایی مسئله پژوهش
۳۸	جدول ۲-۲: مرحله دوم فرایند شناسایی مسئله پژوهش
۳۹	جدول ۲-۳: مرحله سوم فرایند شناسایی مسئله پژوهش
۳۹	جدول ۲-۴: مرحله چهارم فرایند شناسایی مسئله پژوهش
۵۹	جدول ۳-۱: رده‌های اصلی شیوه رده‌بندی دیویی
۵۹	جدول ۳-۲: رده‌های اصلی شیوه رده‌بندی کنگره
۶۱	جدول ۳-۳: معرفی برخی از پایگاه‌های مآخذ الکترونیکی
۶۴	جدول ۳-۴: معرفی برخی از مراکز نمایه الکترونیکی
۶۹	جدول ۳-۵: نمونه‌ای از مجلات تخصصی در حوزه نیروی انسانی
۶۹	جدول ۳-۶: نمونه‌ای از مجلات تخصصی در حوزه کسب‌وکار
۶۹	جدول ۳-۷: نمونه‌ای از مجلات تخصصی در حوزه مالی و سرمایه‌گذاری
۷۵	جدول ۴-۸: ویژگی‌های گونه‌شناسی، مدل و نظریه
۸۳	جدول ۳-۹: طبقه‌بندی پیشینه‌کاوی پژوهش از دیدگاه کوپر
۸۴	جدول ۳-۱۰: مشکلات بارش پیمانه نظری پژوهش از دیدگاه هارت
۸۸	جدول ۳-۱۱: برخی از اشکالات رایج روش‌شناسی‌های آکادمیک از دیدگاه هارت
۹۰	جدول ۳-۱۲: تفاوت‌های پیشینه‌گاه پژوهش در پژوهش‌های کمی و کیفی
۱۱۲	جدول ۴-۱: تعیین حجم نمونه مناسب انواع متغیر و جامعه
۱۱۳	جدول ۴-۲: مقایسه معیارها در نمونه احتمالی و غیراحتمالی
۱۱۹	جدول ۴-۳: اجزای تشکیل‌دهنده پیشنهاد پژوهشی
۱۲۷	جدول ۴-۴: هزینه پرسش‌پیش‌بینی شده در روش بودجه‌بندی پژوهش
۱۲۷	جدول ۴-۵: هزینه فهرست وسایل و موارد مورد نیاز طرح
۱۲۷	جدول ۴-۶: پیش‌بینی هزینه‌های مسافرت (در صورت لزوم)
۱۲۸	جدول ۴-۷: پیش‌بینی سایر هزینه‌ها
۱۲۸	جدول ۴-۸: کل اعتبار مورد نیاز پژوهش
۱۴۸	جدول ۵-۱: متغیرهای مورد اندازه‌گیری در پژوهش
۱۴۹	جدول ۵-۲: نمونه یک پرسش‌نامه
۱۷۸	جدول ۶-۱: جدول مقادیر بحرانی آزمون دیکسون
۱۹۴	جدول ۶-۲: پرسش‌های مربوط به سازه دانش زیست‌محیطی
۱۹۶	جدول ۶-۳: وضعیت توصیفی مؤلفه‌های سازه مورد بررسی
۱۹۶	جدول ۶-۴: وضعیت همبستگی بین مؤلفه‌ها و معناداری این ضرایب
۱۹۷	جدول ۶-۵: آزمون کفایت تعداد نمونه‌های مورد بررسی
۱۹۷	جدول ۶-۶: بررسی اشتراک عوامل
۱۹۸	جدول ۶-۷: واریانس تبیین شده به وسیله عوامل
۱۹۸	جدول ۶-۸: تعداد سازه‌های شناسایی شده
۲۰۰	جدول ۶-۹: نتایج ارزیابی روایی سازه
۲۰۲	جدول ۶-۱۰: میزان آلفای کرونباخ

جدول ۱۱-۶:	حذف مؤلفه‌ها جهت افزایش پایایی	۲۰۳
جدول ۱۲-۶:	میزان آلفای کرونباخ بین مجموع مؤلفه‌های دو گروه	۲۰۳
جدول ۱-۷:	کاربرد شاخص‌های مرکزی و پراکندگی برحسب مقیاس متغیرها	۲۱۰
جدول ۲-۷:	نمایی از فراوانی مشاهدات یک متغیر کیفی	۲۱۲
جدول ۳-۷:	نمایی از فراوانی مشاهدات یک متغیر کمی	۲۱۲
جدول ۴-۷:	نمایی از فراوانی مشاهدات دو متغیر کیفی	۲۱۳
جدول ۵-۷:	نمایی از فراوانی مشاهدات یک متغیر کیفی و یک متغیر کمی	۲۱۴
جدول ۶-۷:	انواع نمودارهای مورد استفاده برحسب نوع داده و مقیاس متغیرها	۲۱۹
جدول ۷-۷:	آزمون‌های آماری متناسب با فرضیه‌های توصیفی	۲۲۲
جدول ۸-۷:	آزمون‌های آماری متناسب با فرضیه‌های مقایسه‌ای	۲۲۳
جدول ۹-۷:	انواع تشرایب همبستگی برحسب مقیاس متغیرها	۲۲۵
جدول ۱۰-۷:	نمایی میان تحلیل همبستگی و تحلیل رگرسیونی	۲۲۷

فهرست شکل‌ها

شکل ۱-۱: هرم پژوهش	۱۰
شکل ۱-۲: فرایند انجام پژوهش از دیدگاه سکاران (۱۳۸۸)	۱۴
شکل ۱-۳: فرایند انجام پژوهش از دیدگاه پلینگ و چاکرارتی (۲۰۰۹)	۱۵
شکل ۱-۴: چرخه انجام پژوهش از دیدگاه نگارندگان	۱۶
شکل ۲-۱: ارتباط مسئله پژوهش، عنوان پژوهش و بیانیه مسئله	۲۸
شکل ۳-۱: چرخه انجام پژوهش	۴۵
شکل ۳-۲: مراحل فرایند پیشینه‌کاوی مؤثر و کارا	۵۳
شکل ۳-۳: فرایند انجام پیشینه‌کاوی پژوهش	۵۵
شکل ۳-۴: نمایی از یک کتابخانه دیجیتال	۶۲
شکل ۳-۵: نمای از صفحه اول سایت Journalseek	۶۸
شکل ۳-۶: نمایی از سایت SID	۷۰
شکل ۳-۷: نمایی از پایگاه پوשהا و فایل‌های موجود در آنها	۷۲
شکل ۳-۸: نمونه‌ای از یک عشه پیشینه نظری پژوهش	۷۳
شکل ۳-۹: نمونه یک مدل تئوریک در زمینه هوشمندی سازمانی	۷۹
شکل ۳-۱۰: مراحل به کارگیری سبک APA برای ارجاع‌دهی - انتخاب سبک	۸۵
شکل ۳-۱۱: مراحل به کارگیری سبک APA برای ارجاع‌دهی - معرفی مأخذ	۸۵
شکل ۳-۱۲: به کارگیری سبک APA برای ارجاع‌دهی - مشخصات مأخذ	۸۶
شکل ۳-۱۳: به کارگیری سبک APA برای ارجاع‌دهی - تبیین مشخصات بیشتر مأخذ	۸۶
شکل ۳-۱۴: سبک APA برای ارجاع‌دهی - فهرست ارجاعات در انتهای متن	۸۷
شکل ۴-۱: چرخه انجام پژوهش	۹۶
شکل ۴-۲: مثالی از مفهوم متغیر و فرضیه	۱۰۷
شکل ۴-۳: نمایی تصویری از مقایسه جامعه آماری و نمونه	۱۰۹
شکل ۴-۴: مراحل نمونه‌گیری	۱۱۱
شکل ۴-۵: نمایی از نمونه‌گیری خوشه‌ای	۱۱۵
شکل ۴-۶: میزان پیچیدگی پیشنهادیه‌های پژوهشی	۱۱۸
شکل ۵-۱: چرخه انجام پژوهش	۱۳۵
شکل ۵-۲: گام نخست در تنظیم یک پرسش‌نامه اینترنتی	۱۴۱
شکل ۵-۳: ایجاد فرم پرسش‌نامه	۱۴۱
شکل ۵-۴: طراحی پرسش‌ها در پرسش‌نامه اینترنتی	۱۴۲
شکل ۵-۵: دسترسی به فایل حاوی اطلاعات پرسش‌نامه	۱۴۳
شکل ۵-۶: فایل حاوی اطلاعات پرسش‌نامه	۱۴۴
شکل ۵-۷: کارکردهای منوی Form	۱۴۴
شکل ۵-۸: مراحل گردآوری داده‌ها	۱۴۶
شکل ۶-۱: مراحل آماده‌سازی داده‌ها پیش از تحلیل	۱۵۷
شکل ۶-۲: صفحه مربوط به ورود داده‌ها در نرم‌افزار SPSS	۱۵۸
شکل ۶-۳: صفحه تعریف کردن کدها برای مقولات متغیرها	۱۵۹

شکل ۴-۶:	صفحه مربوط به محاسبه متغیرهای ترکیبی	۱۶۱
شکل ۵-۶:	صفحه مربوط به انجام تحلیل عاملی	۱۶۱
شکل ۶-۶:	انجام تنظیمات لازم برای انجام تحلیل عاملی در آیتم Extraction	۱۶۲
شکل ۷-۶:	انجام تنظیمات لازم برای انجام تحلیل عاملی در آیتم Factor Scores	۱۶۲
شکل ۸-۶:	برخی از الگوهای گمشدگی داده‌ها	۱۶۴
شکل ۹-۶:	نمایی از فایل داده‌ها شامل چندین داده گمشده	۱۶۷
شکل ۱۰-۶:	نمایی از پنجره ظاهر شده گزینه Missing value analysis	۱۶۸
شکل ۱۱-۶:	پنجره مربوط به الگوی EM در برآورد داده‌های گمشده	۱۶۸
شکل ۱۲-۶:	فایل داده‌های گمشده برآورد شده در روش EM	۱۶۹
شکل ۱۳-۶:	پنجره مربوط به گزینه Replace Missing value در جایگزینی ساده	۱۷۰
شکل ۱۴-۶:	نمای از پنجره داده‌های برآورد شده در ستون‌های جدید	۱۷۰
شکل ۱۵-۶:	رابطه مربوط به انجام جایگزینی چندگانه برای داده‌های گمشده	۱۷۱
شکل ۱۶-۶:	پنجره مربوط به اجرای فرمان Impute Missing Data Value با Imputation=1	۱۷۱
شکل ۱۷-۶:	داده‌های برآورد شده با Imputation=1	۱۷۲
شکل ۱۸-۶:	اجرای فرمان Impute Missing Data Value با Imputation=2	۱۷۳
شکل ۱۹-۶:	داده‌های برآورد شده با Imputation=2	۱۷۳
شکل ۲۰-۶:	پنجره مربوط به ذخیره مقادیر استاندارد شده	۱۷۵
شکل ۲۱-۶:	مرتب‌سازی مقادیر استاندارد شده در فایل داده‌ها	۱۷۶
شکل ۲۲-۶:	پنجره مربوط به انتخاب متغیرها در محاسبه آماره ماهالانویس	۱۸۰
شکل ۲۳-۶:	پنجره مربوط به محاسبه آماره ماهالانویس	۱۸۰
شکل ۲۴-۶:	پنجره مربوط به تشخیص نقاط دور افتاده با استفاده از آماره ماهالانویس	۱۸۱
شکل ۲۵-۶:	پنجره مربوط به انتخاب متغیرها برای ترسیم هیستوگرام	۱۸۳
شکل ۲۶-۶:	هیستوگرام ترسیم شده به همراه منحنی نرمال	۱۸۴
شکل ۲۷-۶:	پنجره مربوط به فرمان‌های رسم نمودار Q-Q	۱۸۵
شکل ۲۸-۶:	نمودارهای Q-Q و P-P	۱۸۵
شکل ۲۹-۶:	پنجره مربوط به فرمان انجام آزمون کولموگروف اسمیرنف	۱۸۷
شکل ۳۰-۶:	پنجره مربوط به انتخاب گزینه Factor	۱۹۵
شکل ۳۱-۶:	پنجره مربوط به تنظیمات Factor Analysis	۱۹۵
شکل ۳۲-۶:	وضعیت روایی سازه در قالب نمودار سنگ‌ریزه	۱۹۹
شکل ۳۳-۶:	پنجره مربوط به آزمون پایایی	۲۰۲
شکل ۳۴-۶:	بازسازی رابطه پایایی و روایی در تمثیل آماج	۲۰۵
شکل ۱-۷:	نمایی از نمودار ستونی مشاهدات متغیر برنامه تبلیغاتی	۲۱۵
شکل ۲-۷:	نمایی از نمودار دایره‌ای مشاهدات متغیر برنامه تبلیغاتی	۲۱۶
شکل ۳-۷:	نمایی از نمودار پاره‌تو از مشاهدات شکایات مربوط به تعمیر	۲۱۷
شکل ۴-۷:	نمایی از نمودار بافت‌نگار مشاهدات میانگین خرید سالانه	۲۱۷
شکل ۵-۷:	نمایی از نمودار ساقه و برگ مشاهدات میانگین خرید سالانه	۲۱۸
شکل ۶-۷:	نمایی از نمودار جعبه‌ای مشاهدات میانگین خرید سالانه	۲۱۹

کلام آغازین

تئوریزه کردن دنیای پیرامون، همواره یکی از دل‌مشغولی‌های انسان بوده است. گاهی این تئوریزه کردن در چهره کودکی نمایان می‌شود که رفتار معلم خود را مدل می‌کشد که چه رفتاری معلمش را عصبانی و یا خوشحال می‌کند و گاهی در چهره مدیری تجلی می‌یابد که نحوه مدیریت خود را بر پایه تجربه‌های پیشین، نظم می‌بخشد و گاهی در چهره‌اندیشمندی که رفتار سازمان‌ها را تئوریزه می‌کند، ظهور پیدا می‌کند. نظریه‌پردازی افراد عادی، به شعور متعارف (commonsense) شناخته می‌شود و نظریه‌پردازی اندیشمندان که هم دشوارتر است و هم دقیق‌تر از زاویه پژوهش رقم می‌خورد. پژوهش به تعبیر زیبایی‌پور در کتاب منطلق اکتشاف علمی، دربرگیرنده دو مرحله زایش و آزمایش است. اندیشمندان دانشگاهی، در یک مرحله دنیای پیرامون را به نظم کشیده و مدل می‌کنند (زایش)، و در مرحله دیگری تلاش دارند تا با اسفاد از روش‌های منطقی و آماری، درستی نظریه‌های خود را به دیگران نشان دهند.

این کتاب بخشی از نوشته‌های سال‌های اخیر نگارندگان است که درباره درس روش پژوهش به نگارش درآمده است تا توضیح داده‌شده تولید نظریه‌اندیشمندان (زایش) و روش آزمون آن (آزمایش) باشد. رویکرد نگارش در این کتاب، رویکردی از کل به جزء بوده است که در هشت فصل، ساختاردهی شده است. در فصل نخست تلاش شده است تا فرایند کلی انجام یک پژوهش تعریف شود تا خواننده درکی کلی از گام‌های انجام یک پژوهش داشته باشد. در این فصل، فرایند پژوهش به هفت مرحله تقسیم شده است که مبنای هفت فصل بعدی کتاب شده است. به بیان دیگر در هفت فصل بعدی کتاب، هر مرحله از فرایند انجام پژوهش به صورت دقیق‌تری تبیین شده است. در فصل دوم کتاب، مرحله شناسایی مسئله پژوهش و اهمیت آن در پژوهش آورده شده است. در فصل سوم، نحوه انجام پیشینه‌های پژوهش و استفاده از نظریه‌های سایر اندیشمندان تشریح شده است. در فصل چهارم، نحوه نگارش پیشنهادیه پژوهشی معرفی شده است تا پژوهشگران جوان بتوانند با اسفاد از آن، پیشنهادیه‌های پژوهشی خود را به نگارش درآورند. شیوه گردآوری داده‌ها در فصل پنجم آورده شده است. در فصل ششم، آماده‌سازی داده‌ها پیش از تحلیل معرفی شده است و در فصل هفتم، مبنای تحلیل داده‌ها در یک پژوهش نشان داده شده است. در فصل هشتم کتاب نیز نحوه ارائه کردن یافته‌های پژوهشی در قالب پایان‌نامه و یا نگارش مقاله در سمینارها و فصلنامه‌های علمی تشریح شده است.

این کتاب دربرگیرنده مفاهیم مقدماتی روش پژوهش است که می‌تواند برای تدریس درس روش پژوهش برای دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد مورد استفاده قرار گیرد. تجربه نگارندگان در تدریس این درس، گویای آن است که با وجود فراوانی کتاب‌های روش پژوهش

در بازار کتاب، این کتاب‌ها بیشتر دل در تبیین نظریات این حوزه داشته و کمتر یاری‌گر پژوهش‌گران جوان در دنیای عمل بوده است. این کتاب با هدف رفع این کاستی به نگارش درآمده است. این سخن به مفهوم پرهیز از آوردن مطالب نظری در کتاب نیست، بلکه تلاش نگارندگان آن بوده است که دانشجو بتواند با استفاده از مطالب این کتاب، پژوهشی را در عمل اجرا کند. به همین دلیل در بخش‌های از کتاب، استفاده از نرم‌افزارهای مرتبط نیز برای عمق بخشیدن به یادگیری‌های دانشجو مورد تأکید قرار گرفته است.

نگارش این نوشته‌ها را مدیونی کسانی هستیم که زندگی آنها با زندگی ما گره خورده است. از خانواده‌هایمان که به ما فرصت نوشتن داده‌اند گرفته تا دانش‌پژوهان جوانی که با طرح پرسش‌های زیرکانه، ذهن ما را به تعمق بیشتر در زمینه پژوهش واداشته‌اند. جا دارد از خانم زهره خسروی نقد دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی دانشگاه خلیج فارس که در تطبیق و بازخوانی متن کمک زیادی کرده‌اند سپاسگزاری شود.

تمام تلاش نگارندگان آن بوده است تا نوشتاری را فراروی خوانندگان و پژوهش‌گران قرار دهند که دارای کمترین کاستی ممکن باشد، اما طبیعی است که از این رو، فاصله زیادی وجود دارد. به همین دلیل مدتی به بازبینی نقد شما خوانندگان خوب هستیم تا این کتاب در ویرایش‌های بعدی پیراسته‌تر گردد و بیشتر به کام دل بنشیند. برای انعکاس نظرات، نقدها و کاستی‌های کتاب می‌توانید با رایانامه hosseini@pgu.ac.ir با نگارندگان در ارتباط باشید.

حسن دانه‌فرد، سید یعقوب حسینی، شیما میرزایی

تابستان ۱۳۹۲